

කෘෂිකාර්මික අංශය නවීකරණය සඳහා වූ ව්‍යාපෘතිය - අදියර 01 - 2024

කෘෂිකාර්මික අංශය නවීකරණය සඳහා වූ ව්‍යාපෘතිය - අදියර 01 හි 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන, ශ්‍රී ලංකා ජරජානාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජය හා ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන සංගමය අතර 2017 ජනවාරි 17 දින එළඹි අංක 5873-එල්කේ දරන මූල්‍ය ගිවිසුමේ උපලේඛන 02 හි II වගන්තියේ ආ.03 සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(1) ව්‍යවස්ථාවේ ඇතුළත් විධිවිධාන ප්‍රකාරව මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කළයුතු යැයි මා සලකන මාගේ අදහස් හා නිරීක්ෂණ මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ.

1.2 ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම, අරමුණු, අරමුදල් යෙදවීම හා කාලය

මූල්‍ය ගිවිසුම අනුව, වැවිලි කර්මාන්ත අමාත්‍යාංශය ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කරවීමේ හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ නියෝජිතයෙකු වේ. උතුරු, නැගෙනහිර, උතුරු මැද, මධ්‍යම සහ ඌව පළාත්වල කෘෂි ඵලදායිතාවය ඉහළ නැංවීම, වෙළඳපොළ ප්‍රවේශයන් වැඩිදියුණු කිරීම සහ සුළු පරිමාණ ගොවීන්ගේ හා කෘෂි ව්‍යාපාර මගින් කෙරෙන අගය එකතු කිරීම් වැඩිදියුණු කිරීම ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු වේ. ආයෝජන සැලසුම් සකස් කිරීම සඳහා සහාය වීම, නිෂ්පාදන සංවිධාන සහ කෘෂි ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රාග්ධන ගැළපුම් දීමනාව ප්‍රදානය, කොටස් වශයෙන් ණය සඳහා ඇපවීම යනාදී සංරචක 03 ක් යටතේ ව්‍යාපෘතියේ කටයුතු ක්‍රියාත්මක වේ. මූල්‍ය ගිවිසුම අනුව, ව්‍යාපෘතියේ ඇස්තමේන්තුගත මුළු පිරිවැය රු. මිලියන 20,151.61 කට සමාන ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 105.15ක් වන අතර ඉන් රු.මිලියන 11,700.61 කට සමාන ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 61.05ක් සැපයීම සඳහා ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන සංගමය එකඟ වී තිබුණි. ඉතිරි මුදල වන රු.මිලියන 8,451 කට සමාන ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 44.10 ක් ප්‍රතිලාභීන් විසින් සැපයීමට අපේක්ෂා කෙරේ. ව්‍යාපෘතිය එහි කටයුතු පසු මූල්‍යනය යටතේ 2016 ඔක්තෝබර් 15 දින ආරම්භ කරන ලද අතර, 2021 ඔක්තෝබර් 31 වනවිට නිම කිරීමට සැලසුම් කර තිබුණි. පසුව ව්‍යාපෘතියේ කාලය 2024 දෙසැම්බර් 31 දක්වා දීර්ඝ කර තිබුණි.

1.3 මතය

2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට ව්‍යාපෘතියේ මූල්‍ය තත්ත්වය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා එහි වියදම් ප්‍රකාශය හා එහි මුදල් ප්‍රවාහය පොදුවේ පිළිගත් ගිණුම්කරණ මූලධර්මවලට අනුකූලව සත්‍ය හා සාධාරණ තත්ත්වයක් පිළිබිඹු කරන බව මා දරන්නා වූ මතය වේ.

1.4 මතය සඳහා පදනම

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතිවලට (ශ්‍රී.ලං.වි.ප්‍ර) අනුකූලව මා විසින් විගණනය සිදුකරන ලදී. මෙම විගණන ප්‍රමිති යටතේ වූ මාගේ වගකීම, මෙම වාර්තාවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම යන කොටසේ තවදුරටත් විස්තර කර ඇත. මාගේ මතය සඳහා පදනමක් සැපයීම උදෙසා මා විසින් ලබාගෙන ඇති විගණන සාක්ෂි ප්‍රමාණවත් සහ උචිත බව මාගේ විශ්වාසයයි.

1.5 මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳ කළමනාකරණයේ සහ පාලනය කරන පාර්ශවයන්ගේ වගකීම

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පොදුවේ පිළිගත් ගිණුම්කරණ මූලධර්මවලට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකි වනු පිණිස අවශ්‍යවන අභ්‍යන්තර පාලනය තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීම වේ.

ව්‍යාපෘතියේ මූල්‍ය වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය පරීක්ෂා කිරීම සම්බන්ධ වගකීම, පාලනය කරන පාර්ශවයන් විසින් දරනු ලබයි.

1.6 මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම

සමස්තයක් ලෙස මූල්‍ය ප්‍රකාශන, වංචා සහ වැරදි නිසා ඇතිවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර බවට සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාදීම සහ මාගේ මතය ඇතුළත් විගණන වාර්තාව නිකුත් කිරීම මාගේ අරමුණ වේ. සාධාරණ සහතිකවීම උසස් මට්ටමේ සහතිකවීමක් වන නමුත්, ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනය සිදු කිරීමේදී එය සැමවිටම ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් අනාවරණය කරගන්නා බවට වන තහවුරු කිරීමක් නොවනු ඇත. වංචා සහ වැරදි තනි හෝ සාමූහික ලෙස බලපෑම නිසා ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවිය හැකි අතර, එහි ප්‍රමාණාත්මක භාවය මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පදනම් කරගනිමින් පරිශීලකයන් විසින් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ කෙරෙහි වන බලපෑම මත රඳා පවතී.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනයේ කොටසක් ලෙස මා විසින් විගණනයේදී වෘත්තීය විනිශ්චය සහ වෘත්තීය සැකමුසුබවින් යුතුව ක්‍රියා කරන ලදී. මා විසින් තවදුරටත්,

- ප්‍රකාශ කරන ලද විගණන මතයට පදනමක් සපයා ගැනීමේදී වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවීමේ අවදානම් හඳුනාගැනීම හා තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වරදවා දැක්වීම හේතුවෙන් සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් සිදුවන බලපෑමට වඩා වංචාවකින් සිදුවන්නා වූ බලපෑම ප්‍රබල වන්නේ ඒවා දුස්සන්ධානයෙන්, ව්‍යාජ ලේඛන සැකසීමෙන් , චේතනාන්විත මඟහැරීමෙන්, වරදවා දැක්වීමෙන් හෝ අභ්‍යන්තර පාලනයන් මඟ හැරීමෙන් වැනි හේතු නිසා වන බැවිනි.
- අභ්‍යන්තර පාලනයේ සඵලදායීත්වය පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමේ අදහසින් නොවුවද , අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කිරීම පිණිස අභ්‍යන්තර පාලනය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගන්නා ලදී.
- භාවිතා කරන ලද ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවල උචිතභාවය ,ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවල සාධාරණත්වය සහ කළමනාකරණය විසින් කරන ලද සම්බන්ධිත හෙළිදරව් කිරීම් අගයන ලදී.
- මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ව්‍යුහය හා අන්තර්ගතය සඳහා පාදක වූ ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් උචිත හා සාධාරණව ඇතුළත් වී ඇති බව සහ හෙළිදරව් කිරීම් ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමස්ත ඉදිරිපත් කිරීම අගයන ලදී.

මාගේ විගණනය තුළදී හඳුනාගත් වැදගත් විගණන සොයාගැනීම්, ප්‍රධාන අභ්‍යන්තර පාලන දුර්වලතා හා අනෙකුත් කරුණු පිළිබඳව පාලනය කරනු ලබන පාර්ශ්වයන් දැනුවත් කරන ලදී.

2. භෞතික කාර්යසාධනය

2.1 ව්‍යාපෘතියේ කටයුතු පිළිබඳ භෞතික හා මූල්‍ය ප්‍රගතිය

සංරචකය	2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට		ප්‍රමාදය/විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකරණ විගණකගේ යේ ප්‍රතිචාරය	නිර්දේශයන්
	අපේක්ෂිත භෞතික කාර්ය සාධනය	ලභා කරගෙන ඇති කාර්ය සාධනය			
(අ) සමස්ත	100	86.7	ව්‍යාපෘතිය ජනවාරි 17 වන දින ලැබී	2017 අදහස්	ව්‍යාපෘතියේ ක්‍රියාකාරකම් සැලසුම් කළ කාල

				ආරම්භ කරන ලද අතර නොතිබුණි. එහි තත්‍ය කාලසීමාව වසර පහකි. කෙසේ වෙතත්, විවිධ අභියෝග හේතුවෙන්, කාලරාමුව දෙවරක් දීර්ඝ කරන ලද අතර, සංශෝධිත නිම කිරීමේ දිනය 2024 දෙසැම්බර් 31 ලෙස නියම කරන ලදී. දීර්ඝ කිරීම් තිබියදීත්, සංශෝධිත කාලරාමුව අවසන් වන විට ව්‍යාපෘතිය සමස්ත භෞතික ප්‍රගතිය සියයට 86.7ක් පමණක් ලගා කරගෙන තිබුණි. අඛණ්ඩ ප්‍රමාදය හේතුවෙන් පිරිවැය වැඩිවීම, ඇල්මැනි පාර්ශවයන්ගේ විශ්වාසය අඩුවීම සහ ව්‍යාපෘති ප්‍රතිලාභ කාලෝචිත ලෙස සාක්ෂාත් කර ගැනීම කෙරෙහි තවදුරටත් බලපෑම් ඇති විය හැකිය.	රාමුව තුළ අවසන් කළ යුතුය.
(ආ)	පීඩීඕ-3 – ව්‍යාපෘතිය මගින් ප්‍රවර්ධනය කරන ලද වැඩිදියුණු කළ කෘෂිකාර්මික තාක්ෂණයක් අනුගමනය කළ සේවාදායකයින්- (එලදායිතා දර්ශකය, සංඛ්‍යාව)	70,500	38,203 (ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 54)	2025 මාර්තු 01 වන එකඟ වේ විට ව්‍යාපෘති අරමුණු ඉලක්ක සියයට 59ට වඩා අඩු මට්ටමක සපුරා ගෙන තිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය. මෙය ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සඵලතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ ගැටළු මතු කරයි.	ව්‍යාපෘතියේ ක්‍රියාකාරකම් සැලසුම් කළ කාල රාමුව තුළ අවසන් කළ යුතුය.
(ඇ)	පීඩීඕ-4 - ව්‍යාපෘතිය මගින් ප්‍රවර්ධනය කරන ලද වැඩිදියුණු කළ කෘෂිකාර්මික තාක්ෂණය	36,000	20,844 (ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 58)	2025 මාර්තු 01 වන එකඟ වේ විට ව්‍යාපෘති අරමුණු ඉලක්ක සියයට 59ට වඩා අඩු මට්ටමක සපුරා ගෙන තිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය. මෙය	ව්‍යාපෘතියේ ක්‍රියාකාරකම් සැලසුම් කළ කාල රාමුව තුළ අවසන් කළ යුතුය.

අනුගමනය කළ
සේවාදායකයින් -
කාන්තා
(එලදායිතා
දර්ශකය,
සංඛ්‍යාව)

ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක
කිරීමේ සඵලතාවය
සහ කාර්යක්ෂමතාව
පිළිබඳ ගැටළු මතු
කරයි.

2.2 වාරක පරීක්ෂණ නිරීක්ෂණ

විගණන ගැටලුව	කළමනාකාරිත්වයේ ප්‍රතිචාරය	විගණකගේ නිර්දේශය
(අ) 2020 දෙසැම්බර් 30 වන දින රු.මිලියන 9.8ක ගැලපුම් ප්‍රදානයක් ලබා දීම සඳහා පෞද්ගලික සමාගමක් සමඟ ගිවිසුමකට එළඹ තිබුණි. 2020 දෙසැම්බර් 16 වන දින පළමු ගැලපුම් ප්‍රදාන වාරිකය රු.මිලියන 4.55 ක් සහ දෙවන ගැලපුම් ප්‍රදාන වාරිකය රු.මිලියන 4.27 ක් ලෙස 2022 මාර්තු 31 දින වනවිට එකතුව රු. මිලියන 8.82 ක් ලබා දී තිබුණි. ගොවි පොකුරු පිහිටුවීම, ගොවීන් වෙත පහසුකම් ලබා දීම, පොකුරු ගොවීන්ගේ අස්වැන්න මිලදී ගැනීම, අපේක්ෂිත නිෂ්පාදන ඉලක්ක සමග අපනයන සහ දේශීය විකුණුම් ආදායමත් ජාතික ආර්ථිකයට එකතු කිරීම වැනි ප්‍රදාන ලබා ගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් කරන ලද අරමුණු ඉටුකර නොතිබුණි.තවද, තෙවන ගැලපුම් ප්‍රදානය ලබාගෙන නොතිබුණි.	ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කාලය තුළ කොවිඩ් 19 බලපෑම සහ ආර්ථික අර්බුදය හේතුවෙන් යන්ත්‍රෝපකරණ සහ ඉදිකිරීම් ද්‍රව්‍යවල අනපේක්ෂිත මිල ඉහළ යාම නිසා එකඟ වූ අයවැයෙහි ක්‍රියාකාරකම් කිහිපයක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට සමාගම අපොහොසත් වී තිබුණි. එසේම, නිම් භාණ්ඩ සඳහා පුරෝකථනය කරන ලද වෙළඳපල අවස්ථා සඳහා යම් සීමාවන් තිබූ අතර, එම නිසා සමාගමට අපේක්ෂිත විදේශීය ආදායම සහ දේශීය විකුණුම් ද සපුරාලීමට නොහැකි විය.	සැලසුම් කළ පරිදි ඉලක්ක සපුරා ගැනීම ව්‍යාපෘතිය විසින් අධීක්ෂණය කළ යුතුය.
(ආ) ඖෂධීය අතිරේක නිෂ්පාදනය, ආහාර පාන හා රූපලාවන්‍ය සත්කාර නිෂ්පාදන ඇසුරුම් කිරීම, ගුණාත්මක නිෂ්පාදන වැඩි දියුණු කර අපනයන වෙලදපොළ අත්පත් කර ගැනීම, දැනට පවතින නිෂ්පාදන නව යන්ත්‍ර සමග වැඩි දියුණු කිරීම, අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම සහ විදේශීය වෙලදපොළ සඳහා නව ඇසුරුම් ක්‍රම හඳුන්වා දීම යන අරමුණු ඉටුකර ගැනීම සඳහා රු.මිලියන 20 ක ප්‍රදානයක් කඩුවෙල ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශය තුළ ස්ථාපිත සමාගමට ලබා දීමට 2019 අප්‍රේල් 23 වන දින ගිවිසුම් ගත වී තිබුණි. 2019 අගෝස්තු වන විට දෙවන ගැලපුම් ප්‍රදානය ලබා දී තිබුණු නමුත් සමාගම අපේක්ෂිත ඉලක්ක කරා ළඟා වී නොතිබුණි.	ව්‍යාපෘති ක්‍රියාකාරකම්වල ලබා ඇති භෞතික ප්‍රගතිය සැලකිල්ලට ගනිමින් , අනුමත ප්‍රදානයේ දෙවන වාරිකය අත්තිකාරම් ගෙවීමක් ලෙස සමාගමට මුදා හරින ලදී.	ව්‍යාපෘතිය සැලසුම් කළ පරිදි ඉලක්ක සපුරා ගැනීම අධීක්ෂණය කළ යුතුය.
(ඇ) 2024 අප්‍රේල් 08 වන දින සිදු කරන ලද ගැලපුම් ප්‍රදාන සංශෝධනයේදී, රු.මිලියන 20 ක ගැලපුම් ප්‍රදානය රු.මිලියන 20 සිට රු. මිලියන 15.54 දක්වා අඩු කරන ලදී. 2019 අගෝස්තු 19 වන දිනට පළමු සහ දෙවන ගැලපුම් ප්‍රදාන	වෙනත් කිසිදු පාර්ශවයක් විසින් එය අනාවරණය කිරීමට/වාර්තා කිරීමට පෙර, බෙදා හරින ලද දෙවන වාරිකයේ නොගෙවූ මුදල ආපසු ගෙවන ලෙස සමාගමට දැනුම් දීමට	වැඩිපුර ගෙවන ලද මුදල අයකර ගත යුතු අතර වගකිව යුතු නිලධාරීන්ට එරෙහිව විනය

වාරික ලෙස රු. මිලියන 18 ක් ගෙවා තිබුණු බැවින් සමාගම වෙත වැඩිපුර ගෙවා තිබුණු ගැලපුම් ප්‍රදානය රු. මිලියන 2.45 ක් විය. එම වැඩිපුර ගෙවා තිබුණු රු. මිලියන 2.45 ක ගැලපුම් ප්‍රදානය 2024 දෙසැම්බර් 31 දින වන විටදී අයකරගෙන නොතිබුණු අතර වගකිවයුතු නිලධාරීන්ට එරෙහි විනය කටයුතු සිදු කර නොතිබුණි.

ASMP විසින් පියවර ගෙන තිබුණි. ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය. එබැවින් ASMP නිලධාරීන්ට එරෙහිව කිසිදු ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමට හේතුවක් නොමැත.

(ඇ) රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ රත්නපුර ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශය තුළ ක්‍රියාත්මක කරන ලද සමාගමක් ව්‍යාපෘතියෙන් රු.මිලියන 15.54 ක ගැලපුම් ප්‍රදානයක් ලබා ගැනීම සඳහා 2022 දෙසැම්බර් 19 දින ගිවිසුමකට එළැඹ තිබුණි. 2024 වර්ෂය අවසාන වන විට, පළමු හා දෙවන ගැලපුම් ප්‍රදාන ලබාගෙන තිබුණු අතර තෙවන ගැලපුම් ප්‍රදානය ලබාගෙන නොතිබුණි. පළමු ගැලපුම් ප්‍රදානයෙන් ලබාගත යුතු වූ රු. මිලියන 3.585ක් වටිනා යන්ත්‍ර සහ දෙවන ගැලපුම් ප්‍රදානයෙන් මිලදී ගතයුතු වූ රු. මිලියන 1.677ක් වටිනා යන්ත්‍ර 2024 දෙසැම්බර් වන විටත් මිලදීගෙන නොතිබුණි. ඒ අනුව, ව්‍යාපෘති නිලධාරීන් විසින් ප්‍රදාන ලබා දීමේදී අධීක්ෂණය කර නොතිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය.

සියලුම යන්ත්‍රෝපකරණ මිලදී ගැනීම අවසන් වූ පසු, සමාගම සඳහා තුන්වන වාරිකය නිකුත් කරන ලදී. මෙයට පෙර, දෙවන වාරිකය සහ තුන්වන වාරිකය නිකුත් කිරීමට පෙර ගැලපුම් ප්‍රදාන කළමනාකරු (MGM) සහ අධීක්ෂණ සහ ඇගයීම් (M&E) විශේෂඥයා එම ස්ථානයට ගියේය. අදාළ කාලය තුළ ව්‍යාපෘති සඳහා ප්‍රදාන ලබා දීම සහ ඉලක්ක නියමිත කාලය තුළ සපුරා ගත යුතුය.

(ඉ) ව්‍යාපෘතියේ ගැලපුම් ප්‍රදාන මත රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ අයගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශය තුළ කුරුඳු සැකසුම් මධ්‍යස්ථානයක් ස්ථාපිත කිරීම සහ අස්වනු නෙළීමේ ක්‍රියාවලිය වැඩි දියුණු කිරීම අවසාන අරමුණ ඇතිව අපනයන වෙලදපොළ ඉලක්ක කර ගනිමින් රු.මිලියන 10.56ක ප්‍රදාන ලබා ගැනීමට සමාගමක් ගිවිසුම් ගත වී තිබුණි. 2019 නොවැම්බර් වනවිට සමාගම පළමු හා දෙවන ගැලපුම් ප්‍රදාන ලෙස රු. මිලියන 9.51ක් ලබාගෙන තිබුණු අතර 2024 දෙසැම්බර් වනවිට සමාගමේ ක්‍රියාකාරිත්වය නවතා තිබුණි. ඒ අනුව සමාගමේ අපේක්ෂිත අරමුණු වූ කුරුඳු අස්වනු නෙළීමේ ක්‍රියාවලිය වැඩිදියුණු කිරීම, අපනයන වෙලදපොළට කුරුඳු නිෂ්පාදන හඳුන්වාදීම, දිනකට නැවුම් කුරුඳු කි.ග්‍රෑ.5000ක නිෂ්පාදනයක් සඳහා පහසුකම් සැලසෙන ආදර්ශ ව්‍යාපෘතියක් ලෙස සංවර්ධනය කිරීම, අයගම අවට කුරුඳු ගොවීන්ගේ ජීවනෝපාය සංවර්ධනය කිරීම සහ රැකියා අවස්ථා ලබා දීම ඉටුකර නොතිබුණි. තවද, සමාගම විසින් වසර 05ක් ගතවන විටත් අවසන් ගැලපුම් ප්‍රදානය ලබාගෙන නොතිබුණු අතර ව්‍යාපෘතිය විසින්

පළමු සහ දෙවන වාරික වශයෙන් රු. මිලියන 9.515 ක් ලැබීමෙන් පසු, සමාගම 2019 දී කුරුඳු සැකසුම් කටයුතු ආරම්භ කළේය. කෙසේ වෙතත්, අනපේක්ෂිත ගංවතුර හේතුවෙන් යන්ත්‍රෝපකරණවලින් කොටසක් ජලයෙන් යට වූ අතර, එමඟින් නිෂ්පාදනය තාවකාලිකව නතර විය. තෙවන වාරිකය නිකුත් කරන ලද අතර එතැන් සිට නිෂ්පාදනය නැවත ආරම්භ කර ඇත. මෙම උත්සාහයන් නොතකා, පවතින ආර්ථික තත්ත්වයන් හේතුවෙන් සමාගමට මූලින් අපේක්ෂා කළ ප්‍රතිඵල අත්කර ගැනීමට නොහැකි විය. කෙසේ වෙතත්, නුදුරු අනාගතයේ දී තම ඉලක්ක කරා ළඟා වීම පිළිබඳව සමාගම ශ්‍රවවාදී ය.

සමාගම සමඟ ගිවිසුම් වලට එළඹීමට පෙර හා ගිවිසුම් වලට එලඹුණු පසුව සමාගමේ ක්රියාකාරිත්වය පිළිබඳ නිසි ඇගයීමක් කර නොතිබුණි. ලෝක බැංකු අරමුදලින් ණය හා පොළිය ආපසු ගෙවීමේ පදනම මත ශ්‍රී ලංකා රජය ලබාගත් ණය වුවත්, ඒ තුළින් ප්‍රමාණවත් අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභයක් රජය වෙත ලබා දීමට නොහැකි වී තිබුණි.

2.3 උන උපයෝජිත සම්පත්

විගණන ගැටලුව	කළමනාකාරිත්වයේ ප්‍රතිචාර	විගණක නිර්දේශ
(අ) මෙම ව්‍යාපෘතිය 2017 ජනවාරි 17 වන දින ආරම්භ කරන ලද අතර 2024 දෙසැම්බර් 31 වන දිනට අරමුදල් භාවිතයේ ප්‍රගතිය සලකා බැලීමේදී, IDA ණය මගින් වෙන් කරන ලද ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 48.62ක් ව්‍යාපෘතිය ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 43.73ක අරමුදල් පමණක් භාවිතා කර තිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය. ප්‍රතිශතයක් ලෙස, එය සියයට 90 කි. එබැවින්, ඉතිරි අරමුදල් සමඟ ඉතිරි මාස තුනක කාලය සලකා බැලීමේදී අරමුදල් භාවිතය අකාර්යක්ෂම බව නිරීක්ෂණය වී තිබුණි.	2025 අප්‍රේල් 30 වන දින වන විට අවසන් ගිණුමට අනුව භාවිතා කළ මුදල ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 45.9ක් වන අතර මූල්‍ය ප්‍රගතිය සියයට 94කි.	ණය අරමුදල එලදායි ලෙස භාවිතා කළ යුතුය.
(ආ) සමාලෝචනයට භාජනය වන වර්ෂය සඳහා ප්‍රතිපූරණය කළ හැකි විදේශ ණය සඳහා වෙන් කරන ලද රු. මිලියන 1,600ක මුදලින් රු.මිලියන 1,250.31ක් පමණක් ව්‍යාපෘතිය විසින් භාවිතා කර තිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය. එබැවින්, මුළු ප්‍රතිපාදනවලින් සියයට 22ක් නියෝජනය කරන රු.මිලියන 349.69ක ප්‍රතිපාදන ව්‍යාපෘතිය විසින් භාවිතා කර නොතිබුණි.	ගැලපුම් ප්‍රදාන භාවිතය සම්පූර්ණයෙන්ම රඳා පවතින්නේ යෝජකයාගේ කාර්ය සාධනය මත ය. අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය එම උප ව්‍යාපෘතිවල උන කාර්ය සාධනය සඳහන් කරමින් සමහර උප ව්‍යාපෘතිවල පරිමාණය අඩු කිරීමට සහ ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමට තීරණය කළේය. එබැවින්, එම උප ව්‍යාපෘති සඳහා වෙන් කරන ලද අරමුදල් ව්‍යාපෘතිය විසින් භාවිතා නොකරන ලදී.	ණය අරමුදල එලදායි ලෙස භාවිතා කළ යුතුය.

2.4 මතභේදාත්මක ස්වභාවයේ කරුණු

විගණන ගැටලුව	කළමනාකාරිත්වයේ ප්‍රතිචාරය	විගණකගේ නිර්දේශය
(අ) මෙම ව්‍යාපෘතිය 2024 දෙසැම්බර් 31 වන විට රු. මිලියන 9,811ක අනුමත ගැලපුම් ප්‍රදාන වටිනාකමක් සහිත ව්‍යාපෘති 1,449ක් ක්‍රියාත්මක කර තිබුණි. මෙයින්, ගැලපුම් ප්‍රදාන වාරික තුන ප්‍රදානය කරන ලද ව්‍යාපෘති සංඛ්‍යාව 1,253 ක් වූ	සමස්ත ව්‍යාපෘති 1449න් උප ව්‍යාපෘති 61කට ව්‍යාපෘති ගිවිසුමට අනුකූල නොවීමේ ගැටළු ඇත. ගිවිසුම කඩ කිරීම සහ උල්ලංඝනය කිරීම යන	ව්‍යාපෘතියේ ක්‍රියාකාරකම් සැලසුම් කළ කාල රාමුව තුළ නිම කළ යුතුය.

අතර, පිරිනමන ගැලපුම් ප්‍රදානවල වටිනාකම රු. මිලියන 7,721 ක් විය. 2024 දෙසැම්බර් වන විට, පළමු සහ දෙවන ගැලපුම් ප්‍රදාන ලබාදෙන ලද ව්‍යාපෘති සංඛ්‍යාව 61 ක් වූ අතර, ප්‍රදානය කරන ලද ගැලපුම් ප්‍රදානවල වටිනාකම රු. මිලියන 660 ක් විය. එම රු. මිලියන 660 ක් වටිනා ව්‍යාපෘති, ඉලක්ක සපුරා නොගත් නිම නොකළ ව්‍යාපෘති බව නිරීක්ෂණය විය. සමාලෝචනයට භාජනය වන වර්ෂය අවසන් වන විට ASM ව්‍යාපෘතිය විසින් එම ව්‍යාපෘති සම්බන්ධයෙන් නීතිමය පියවර ගෙන නොතිබුණි. ASMP විසින් පළමු ගැලපුම් ප්‍රදානය පමණක් ලබා දුන් ව්‍යාපෘති 59ක් තිබුණු අතර ලබා දෙන ලද ප්‍රදාන වටිනාකම රු. මිලියන 154.525 කි. පළමු ගැලපුම් ප්‍රදානය ලබාදෙන ලද සියලුම ව්‍යාපෘති අසාර්ථක වී තිබුණි. 2024 දෙසැම්බර් 31 වන විට, සමාගම් 05 කින් රු. මිලියන 14.97 ක ගැලපුම් ප්‍රදාන මුදලක් නැවත අයකර ගෙන තිබුණි. ගැලපුම් ප්‍රදාන ලබාගත් සමාගම්වල හිමිකරුවන්ගේ මරණය සහ බංකොලොත්භාවය හේතුවෙන්, සමාගම් තුනකට ලබා දුන් රු. මිලියන 12.35 අත්හැර දමා තිබුණි.

කරුණු මත එම උප ව්‍යාපෘතිවලට එරෙහිව නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ආරම්භ කරන ලදී. ව්‍යාපෘති 1261ක් සුමටව ක්‍රියාත්මක වේ.

(ආ) පවතින තොරතුරුවලට අනුව, 2025 අප්‍රේල් 30 වන විට, ව්‍යාපෘති 1,380ක් නිම කර තිබුණි. මහා පරිමාණ ව්‍යාපෘති 154ක්, කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපෘති 311ක් සහ පොකුරු ව්‍යාපෘති 914ක් ඇතුළත් වේ. 2025 ජුනි 05 වන දින වන විට, කෘෂිකර්ම අංශ නවීකරණ ව්‍යාපෘතිය විසින් ව්‍යාපෘති ගිවිසුමේ දක්වා ඇති අවශ්‍යතාවලට අනුකූලව නිම කිරීමේ වාර්තා 269ක් පමණක් සකස් කර තිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය. මෙය ව්‍යාපෘති ලියකියවිලිවල සැලකිය යුතු හිඟයක් පිළිබිඹු කරන අතර වාර්තා කිරීමේ බැඳීමිවලට අනුකූල වීම මෙන්ම ව්‍යාපෘති අධීක්ෂණ සහ ඇගයීමේ යාන්ත්‍රණයන්හි ඵලදායිතාවය පිළිබඳව බරපතල ගැටළු මතු කරයි.

ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සම්පූර්ණ ව්‍යාපෘතියේ කිරීමේ සහ ප්‍රතිඵල වාර්තාව ක්‍රියාකාරකම් සැලසුම් (ICR) දැනටමත් ලෝක කළ කාල රාමුව තුළ නිම කළ යුතුය. ඇති අතර, වැඩසටහන යටතේ සම්පූර්ණ කරන ලද ව්‍යාපෘති සඳහා වාර්තා කිරීමේ වගකීම ඉටු කරමින් පවතී.

2.5 මානව සම්පත් කළමනාකරණ ගැටලු

විගණන ගැටලුව	කළමනාකාරිත්වයේ ප්‍රතිචාරය	විගණකගේ නිර්දේශය
2024 ජූලි 01 වන දින සිට මාස හයක කාලයක් සඳහා, එක් පුද්ගලයෙකුට රු.60,000ක යෝජිත මාසික වෙනත් නිමිවන පරිදි ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සහකාරවරුන් ලෙස පුද්ගලයින් දහනව දෙනෙකු බඳවා ගෙන තිබුණු බව නිරීක්ෂණය විය. කෙසේ වෙතත්, යෝජිත ගෙවීම් ව්‍යුහය	ලෝක බැංකු මහ පෙන්වීම සහ මෙහෙයුම අතරතුර රේඛීය අමාත්‍යාංශයේ ලේකම්වරයාගේ උපදෙස් අනුව, මෙම PIAs 19 දෙනා කෙටි කාලීන පැවරුමක් සඳහා උපදේශකයින් ලෙස බඳවා ගන්නා ලද අතර, “ලෝක බැංකු	නිලධාරීන්ට අධීක්ෂණය කළ යුතු හා ව්‍යාපෘතියේ කාර්යයන් පැවරිය යුතුය.

සාධාරණීකරණය කිරීම සඳහා විධිමත් අනුමැතියක් හෝ ලේඛනගත තීරණයක් නොතිබුණි. තවද, මෙම පුද්ගලයින් සමඟ ඇති කර ගත් ගිවිසුම්වල නිවාඩු හිමිකම් සම්බන්ධයෙන් පැහැදිලිව අර්ථ දක්වා ඇති විධිවිධාන අඩංගු නොවීය. ඊට අමතරව, ඔවුන් තෝරා ගැනීමට පෙර ප්‍රසිද්ධ දැන්වීම වැනි විනිවිද සහ තරඟකාරී බඳවා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියක් සිදු කර ඇති බවට සාක්ෂියක් නොතිබුණි. සිදු කරන ලද සැබෑ කාර්යය තක්සේරු කිරීමට සහ මෙම තනතුරු සඳහා බඳවා ගන්නා ලද පිරිස්වල පැමිණීම සහ සහභාගීත්වයේ මට්ටම සත්‍යාපනය කිරීමට ප්‍රමාණවත් අධීක්ෂණ සහ අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණයක් ක්‍රියාත්මක නොවූ බව ද නිරීක්ෂණය විය.

අරමුදල් සහිත ව්‍යාපෘති” සඳහා අදාළ වන ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියා පටිපාටිය අනුගමනය කර ඇත. කොන්ත්‍රාත් ගිවිසුමට අනුව වැටුප් සහ නිවාඩු ද තීරණය වේ.